

جمهوری اسلامی ایران

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران

حوزه علمیهی زهرائیه سلام‌الله‌علیها

شهرستان نجف آباد

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

عنوان:

شیوه تبلیغی انبیاء اولوالعزم از منظر قرآن

استاد داور:

جناب آقای دکتر مسعود راعی

استاد راهنما:

سرکار خانم رحیم‌پور

نگارنده:

محبوبه شکرالهی

تابستان ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحمیدیه

سپاس خداوندی را که سخنوران از ستودن او عاجزند و حساب‌گران از شمارش نعمت‌های او ناتوان و تلاش‌گران از ادای حق او درمانده‌اند. خدایی که افکار ژرف‌اندیش، ذات او را درک نمی‌کنند و دست غواصان دریای علوم به او نخواهد رسید.

تقدیریه

ضمن سپاس از نعمت‌های بیکران الهی، بدین وسیله از اساتید بزرگواری که تقبّل زحمت نمودند و با راهنمایی‌های ارزشمندشان این بنده حقیر را یاری نمودند کمال تشکر و قدردانی را دارم و توفیق همگان را از محضر ایزد مّنان خواهانم.

تقدیم به

روح پاک بزرگ‌ترین و کامل‌ترین مبلّغ اسلام، حضرت محمد بن عبدالله ﷺ و تداوم‌بخش راه او حضرت امام خمینی قدس‌سره‌الشریف و همه مبلّغان اسلام ناب محمدی ﷺ و رهروان راه علوی علیهم‌السلام.

چکیده

یکی از وظایف پیامبران، دعوت انسان‌ها به سوی خدا بوده است. پیامبران الهی به دلیل انتخاب آن‌ها از سوی خداوند، بهترین شیوه‌ی هدایت و خدمت‌رسانی را نسبت به امت‌های خود داشته‌اند. هدف از آفرینش انسان، رسیدن به کمال و قرب به خدا است و این هدف بدون آموزش دقیق و تبیین آن، امکان‌ناپذیر است. بدین لحاظ خداوند، انسان را بدون برنامه و انهداد و محتوای وحیانی را جهت راه‌یابی انسان نازل فرمود و پیامبران را به عنوان تبیین‌کننده‌ی آن برگزید.

تحقیق حاضر به منظور بررسی شیوه‌های تبلیغی پیامبران اولوالعزم از منظر قرآن گردآوری شده است. سؤال اصلی تحقیق این است: برخی از شیوه‌های تبلیغی انبیاء اولوالعزم از منظر قرآن کدام است؟

علت انتخاب موضوع این است که، از ضروری‌ترین مباحثی که در مطالعه‌های اسلامی باید بدان پرداخت تحقیق پیرامون شیوه‌ها و ابزارهای تبلیغی است. زیرا، بقا و استمرار هر مکتب فکری، اعتقادی و عملی بسته به تبلیغ صحیح است. از طرفی، فلسفه‌ی بعثت انبیاء و هدف نهایی کتاب‌های آنان، هدایت مردم و اجرای مسأله تبلیغ بوده است. زیرا، تکامل توده‌های مردم در سایه همین امر نهفته است و چنان چه این امر مقدس دینی و اجتماعی برچیده شود، جامعه گرفتار هرج و مرج خواهد شد.

با بررسی آیات قرآن درمی‌یابیم که تبلیغ هر یک از انبیاء الهی به شیوه‌ی خاص و متناسب با موقعیت زمان خویش بوده است. در دعوت حضرت نوح علیه السلام تکیه بر مبارزه با استکبار و قطب‌های ثروت بوده است، در دعوت حضرت ابراهیم علیه السلام تکیه بر مبارزه با خرافه و اندیشه بت‌پرستی است که در آن زمان رواج داشته است و در دعوت حضرت موسی علیه السلام اصلاح سیاسی و اجتماعی و مبارزه با سحر بوده است و دعوت حضرت عیسی علیه السلام اخلاق محوریت داشته است و دعوت پیامبر صلی الله علیه و آله صورت کاملی از تمام دعوت‌ها بوده است.

کلیدواژه‌ها: انبیاء، اولوالعزم، تبلیغ، شیوه، قرآن.

فهرست مطالب

مقدمه..... ۱

بخش اول: کلیات و مفهوم‌شناسی

فصل اول: کلیات

- ۱-۱-۱ تعریف و تبیین موضوع..... ۵
- ۱-۱-۲ ضرورت و اهمیت تحقیق..... ۵
- ۱-۱-۳ اهداف و فواید تحقیق..... ۵
- ۱-۱-۴ پیشنهاد تحقیق..... ۶
- ۱-۱-۵ پرسش‌های تحقیق..... ۷
- ۱-۱-۵-۱ سؤال اصلی..... ۷
- ۱-۱-۵-۲ سؤال‌های فرعی..... ۷
- ۱-۱-۶ فرضیه تحقیق..... ۷
- ۱-۱-۶-۱ پیش فرض..... ۷
- ۱-۱-۷ روش تحقیق..... ۷
- ۱-۱-۸ ساختار و محدوده تحقیق..... ۷
- ۱-۱-۹ کلیدواژه‌های تحقیق..... ۸
- ۱-۱-۱۰ مشکل‌ها، موانع و محدودیت‌های تحقیق..... ۱۰

فصل دوم: مفهوم‌شناسی

- ۱-۲-۱ معانی تبلیغ و واژه‌های مترادف با آن..... ۱۲
- ۱-۲-۱-۱ دعوت..... ۱۲
- ۱-۲-۱-۲ هدایت..... ۱۳
- ۱-۲-۱-۳ موعظه..... ۱۳
- ۱-۲-۱-۴ تبشیر و انذار..... ۱۴

پی‌نوشت‌ها

۱. حبیب رضا، ارزانی، شیوه تبلیغی مسلمانان و مسیحیان در جنوب آفریقا، چاپ اول، اصفهان، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۹۱، ص ۲۳.
۲. مصطفی، عباسی مقدم، نقش اسوه‌ها در تبلیغ و تربیت، چاپ اول، بی‌جا، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۱، ص ۱۳۸.
۳. اسماعیل، کریم‌زاده، اصول و مبانی تبلیغ، چاپ اول، قم، معاونت پرورشی آموزش و پرورش منطقه یک قم، ۱۳۷۳، صص ۳۷-۳۵.
۴. محسن، قرائتی، قرآن و تبلیغ، چاپ دوم، قم، مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، ۱۳۷۸، صص ۱۳۷-۱۳۶.
۵. فضل‌بن حسن، طبرسی، ترجمه تفسیر مجمع‌البیان، ج ۱۳، چاپ اول، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۰، ص ۵۵۴.
۶. محمدحسین، طباطبایی، تفسیرالمیزان (ترجمه محمدباقر موسوی همدانی)، ج ۱۸، چاپ بیست و هشتم، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۰، صص ۳۵۴-۳۵۳.
۷. ناصر، مکارم‌شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۲۱، چاپ بیست و نهم، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۴، صص ۳۹۷-۳۹۶.
۸. مصطفی، عباسی مقدم، نقش اسوه‌ها در تبلیغ و تربیت، همان، ص ۲۱۷.
۹. حبیب رضا، ارزانی، همان، ص ۲۷.
۱۰. مصطفی، عباسی مقدم، اسوه‌های قرآنی و شیوه‌های تبلیغی آنان، چاپ اول، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۹، صص ۱۵۶-۱۵۵.
۱۱. عنکبوت (۲۹)، آیه ۱۴: «و به راستی نوح علیه السلام را به سوی قومش فرستادیم پس در میان آنان نهصد و پنجاه سال درنگ کرد.»
۱۲. مصطفی، عباسی مقدم، اسوه‌های قرآنی و شیوه‌های تبلیغی آنان، همان، صص ۱۶۸-۱۶۷.

۱۳. علی، غیوری، تفسیر مبین، ج ۶، چاپ اول، تهران، مرکز پژوهش‌های موسسه باقیات‌الصالحات، ۱۳۸۳، صص ۱۶۱-۱۶۲.
۱۴. همان، ص ۱۶۵.
۱۵. اعراف (۷)، آیه ۵۹: «من از عذاب روزی سترگ بر شما بیمناکم».
۱۶. استراتژی به معنای: فن اداره عملیات جنگی، دانش و رهبری عملیات نظامی، راهبردی.
۱۷. آذر، پدر حضرت ابراهیم علیه السلام نبود، بلکه عموی ایشان بود اما چون از همان ابتدای تولد فرزندخوانده آذر می‌شود، ایشان را پدر صدا می‌کند.
۱۸. محسن، بینا، موسی از دیدگاه قرآن، بی‌جا، رشديه، ۱۳۶۰، ص ۲۹.
۱۹. طه (۲۰)، آیات ۲۹-۳۰: «و برای من دستیاری از کسانم قرار ده، هارون برادرم را».
۲۰. ناصر، مکارم شیرازی، همان، ج ۱۵، ص ۲۳۶.
۲۱. محمد حسین، فکور، باغ باران، چاپ اول، قم، دارالهدی، ۱۳۸۳، صص ۲۱۲-۲۱۳.
۲۲. عباس، زریاب، سیره رسول الله، تهران، سروش، ۱۳۷۰، ص ۱۴۴.
۲۳. حسن، اسلامی، محمد پیامبر رحمت، چاپ اول، قم، نشر خرم، ۱۳۷۵، ص ۱۵۶.
۲۴. مصطفی، عباسی مقدم، اسوه‌های قرآنی و شیوه‌های تبلیغی آنان، همان، صص ۱۶۰-۱۶۲.
۲۵. همان، صص ۱۸۱-۱۸۳.
۲۶. محمدحسین، فضل‌الله، گام‌هایی در راه تبلیغ (ترجمه احمد بهشتی)، چاپ اول، تهران، چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۷، ص ۳۰۱.
۲۷. محمدحسین، فکور، همان، صص ۱۲۴-۱۲۵.
۲۸. ابوالقاسم، تجری، آیت‌ها و هدایت‌های پیامبران، چاپ اول، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۰، صص ۱۴۴-۱۴۰.
۲۹. طه (۲۰)، آیات ۴۳-۴۴: «به سوی فرعون بروید که او به سرکشی برخاسته و با او سخنی نرم گوید شاید که پندپذیرد و یا بترسد».
۳۰. مصطفی، عباسی مقدم، اسوه‌های قرآنی و شیوه‌های تبلیغی آنان، همان، صص ۲۳۱-۲۳۲.

۳۱. ابوالقاسم، تجری، همان، صص ۱۷۷-۱۷۶
۳۲. صف (۶۱)، آیه ۶: «و هنگامی که عیسی پسر مریم گفت: ای فرزندان اسرائیل، من فرستاده خدا به سوی شما هستم. تورات را که پیش از فرض بوده تصدیق می‌کنم و به فرستاده‌ای که پس از من می‌آید و نام او احمد است بشارت‌گرم. پس وقتی برای آنان دلایل روشن آورد گفتند: این سحری آشکار است.»
۳۳. عباس، صفائی حائری، تاریخ پیامبر اسلام، ج ۲، چاپ سوم، قم، انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۵، ص ۶۳۶.
۳۴. سعید، جلیلی، سیاست خارجی پیامبر ﷺ، چاپ اول، بی‌جا، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴، ص ۸۱.
۳۵. جعفر، سبحانی، راز بزرگ رسالت، تهران کتابخانه مسجد جامع تهران، ۱۳۵۸، ص ۳۳۹.
۳۶. شعرا (۲۶)، آیه ۲۱۴: «و خویشان نزدیک را هشدار ده.»
۳۷. جعفر، سبحانی، منشور جاوید، ج ۶، چاپ اول، قم، موسسه امام صادق قم، ۱۳۷۵، ص ۱۱۳.
۳۸. حجر (۱۵)، آیه ۹۴: «پس آنچه را بدان مأموری آشکار کن و از مشرکان روی برتاب.»
۳۹. اصغر، منتظرالقائم، تاریخ زندگانی پیامبر اعظم ﷺ، چاپ اول، اصفهان، حدیث راه عشق، ۱۳۸۵، ص ۶۰.
۴۰. مصطفی، عباسی مقدم، اسوه‌های قرآنی و شیوه‌های تبلیغی آنان، همان، ص ۱۲۰.

فهرست منابع

* قرآن کریم، ترجمه مهدی فولادوند.

۱. ارزانی، حبیب رضا، شیوه تبلیغی مسلمانان و مسیحیان در جنوب آفریقا، چاپ اول، اصفهان، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۹۱.
۲. اسلامی، حسن، محمد پیامبر رحمت، چاپ اول، قم، نشر خرم، ۱۳۷۵.
۳. بینا، محسن، موسی از دیدگاه قرآن، بی جا، رشدیه، ۱۳۶۰.
۴. تجری، ابوالقاسم، آیت ها و هدایت های پیامبران، چاپ اول، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۰.
۵. جلیلی، سعید، سیاست خارجی پیامبر ﷺ، چاپ اول، بی جا، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴.
۶. زریاب، عباس، سیره رسول الله، تهران، سروش، ۱۳۷۰.
۷. سبحانی، جعفر، راز بزرگ رسالت، تهران، کتابخانه مسجد جامع تهران، ۱۳۵۸.
۸. سبحانی، جعفر، منشور جاوید، ج ۶، چاپ اول، قم، موسسه امام صادق قم، ۱۳۷۵.
۹. صفائی حائری، عباس، تاریخ پیامبر اسلام، ج ۲، چاپ سوم، قم، انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۵.
۱۰. طباطبایی، محمدحسین، تفسیر المیزان، ترجمه محمدباقر موسوی همدانی، ج ۱۸، چاپ بیست و هشتم، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۰.
۱۱. طبرسی، فضل بن حسن، ترجمه تفسیر مجمع البیان، ج ۱۳، چاپ اول، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۰.
۱۲. عباسی مقدم، مصطفی، اسوه های قرآنی و شیوه های تبلیغی آنان، چاپ اول، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۹.

۱۳. عباسی مقدم، مصطفی، نقش اسوه‌ها در تبلیغ و تربیت، چاپ اول، بی‌جا، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۱.
۱۴. غیوری، علی، تفسیر مبین، ج ۶، چاپ اول، تهران، مرکز پژوهش‌های موسسه باقیات‌الصالحات، ۱۳۸۳.
۱۵. فضل‌الله، محمدحسین، گام‌هایی در راه تبلیغ، ترجمه احمد بهشتی، چاپ اول، تهران، چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۷.
۱۶. فکور، محمدحسین، باغ باران، چاپ اول، قم، دارالهدی، ۱۳۸۳.
۱۷. قرائتی، محسن، قرآن و تبلیغ، چاپ دوم، قم، مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، ۱۳۷۸.
۱۸. کریم‌زاده، اسماعیل، اصول و مبانی تبلیغ، چاپ اول، قم، معاونت پرورشی آموزش و پرورش منطقه یک قم، ۱۳۷۳.
۱۹. مکارم‌شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۱۵ و ۲۱، چاپ بیست و نهم، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۴.
۲۰. منتظرالقائم، اصغر، تاریخ زندگانی پیامبر اعظم ﷺ، چاپ اول، اصفهان، حدیث راه عشق، ۱۳۸۵.